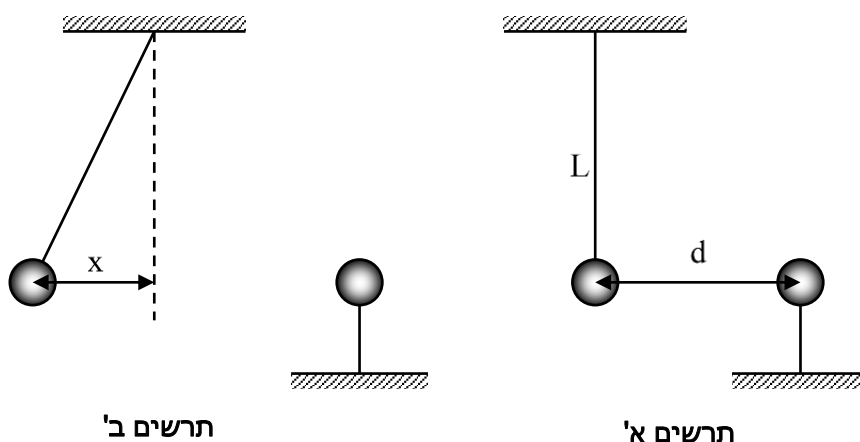

שאלון הבגרות בחשמל – 1996

ענה על שלוש מתוך חמש השאלות 1-5 (לכל שאלה $33\frac{1}{3}$ נקודות; מספר הנקודות לכל סעיף רשום בסופו).

1.

תלמיד הכין מערכת למדידת מטענים חשמליים. הוא לקח שני כדורים מוליכים קטנים זהים. את האחד הוא תלה בקצה חוט שארכו L , ואת השני הצמיד לקצה של מוט. הוא התקין את המערכת כך ששני הכדורים היו באותו גובה ובמרחק d זה מזה (ראה תרשים א'). החוט והמוט עשויים מחומר מבודד.

התלמיד טען את שני הכדורים באותו מטען q , וכתוצאה מכך סטה הכדור התלוי בשיעור x (ראה תרשים ב'). התלמיד שינה את d כמה פעמים, ובכל פעם מדד את x . להלן תוצאות מדידותיו:

d (m)	x (m)	$r = d + x$	$1/r^2$
0.62	0.02		
0.47	0.03		
0.35	0.05		
0.24	0.08		
0.14	0.12		

- העתק את הטבלה למחברתך והשלם אותה. סרטט גרף של x כפונקציה של $\frac{1}{r^2}$. (8 נקודות)
- ההראה כי כאשר $x \ll L$ (כך ששיעור עליית הכדור זניח), גודל כוח הדחייה החשמלי F הפועל בין שני הכדורים מקיים: $F = mg \frac{x}{L}$, כאשר m היא מסת הכדור התלוי. (8 נקודות)
- בהסתמך על חוק קולון ועל סעיף ב, הסבר את צורת הגרף שקיבלת. (8 נקודות)
- חשב את המטען q בהסתמך על הגרף שסרטטת, אם נתון כי: $L = 1\text{m}$; $m = 10\text{gr}$. ($9\frac{1}{3}$ נקודות)

2.

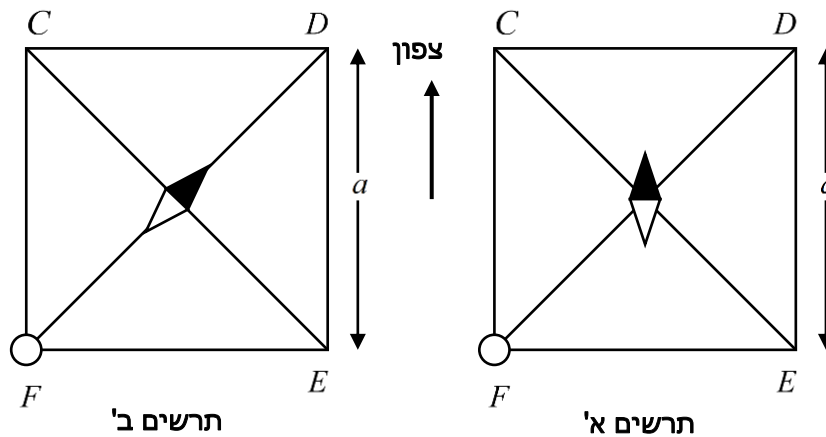
לרשותך שלוש נורות של פנס כיס, סוללה, נגד משתנה (אחד בלבד) ותילים מוליכים (בכמות בלתי מוגבלת).

על אחת הנורות רשום 1W ; 5V , ועל שתי האחרות רשום: 0.2W ; 2V . כא"מ הסוללה הוא 9V והתנגדותו הפנימית 1Ω .

- א. בחר באחת הנורות, והסבר את משמעות המספרים הרשומים עליה. (4 נקודות)
- ב. האם שלוש הנורות יכולות לפעול בהתאם לרשום עליהן, כאשר הן מחוברות בטור זו לזו? נמק. (6 נקודות)
- ג. תכנן מעגל חשמלי ובו כל הרכיבים שלרשותך, כך שכל שלוש הנורות יאירו בהתאם לרשום עליהן. סרטט את המעגל, והסבר. (15 נקודות)
- ד. חשב את התנגדות הנגד המשתנה במעגל שתכנתת. ($8\frac{1}{3}$ נקודות)

3.

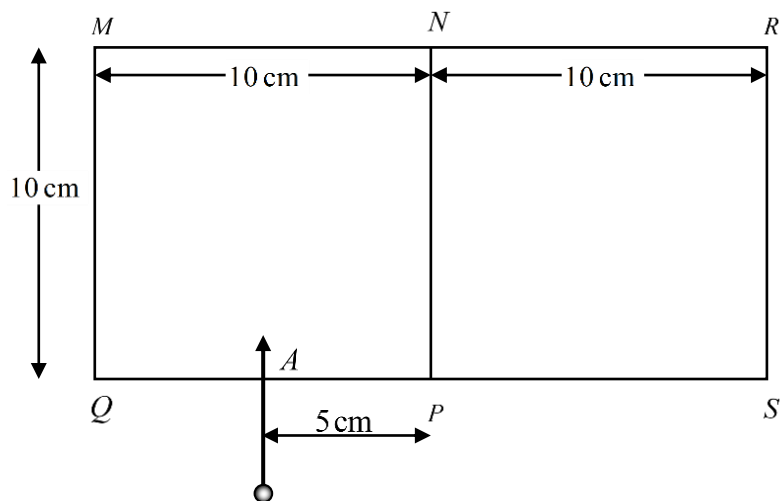
במרכזו של שולחן קטן CDEF מונח מצפן קטן המורה את הצפון. השולחן הוא אופקי וצורתו ריבועית. אורך צלע הריבוע הוא $a = 40\text{cm}$ (ראה תרשים א').
 בפינה F של השולחן עובר תיל מוליך ישר וארוך מאוד. התיל ניצב למישור השולחן (העיגול הקטן שבתרשים מייצג את החתך של התיל).
 כאשר מזרימים בתיל זרם שעוצמתו $I = 25\text{A}$, סוטה מחט המצפן כך שהקוטב הצפוני שלה פונה לכיוון הקודקוד D של השולחן (ראה תרשים ב').

- א. העתק את אחד התרשימים למחברתך, ציין בו את כיוון הזרם בתיל (סמן $\times$ אם הזרם נכנס אל הדף, וסמן $\bullet$ אם הזרם יוצא מהדף), והסבר כיצד קבעת את הכיוון. (8 נקודות)
- ב. חשב את עוצמת השדה המגנטי (גודל וכיוון) שנוצר במרכז השולחן על-ידי הזרם שבתיל. ($8\frac{1}{3}$ נקודות)
- ג. חשב את עוצמת הרכיב האופקי של השדה המגנטי הארצי B_E במרכז השולחן. (9 נקודות)
- ד. בפינה E של השולחן מוסיפים תיל זהה לתיל F, ומזרמים בו אותו זרם I באותו כיוון. האם מחט המצפן תסטה מכיוונה בתרשים ב'? אם כן – לאיזה כיוון (עם כיוון תנועת מחוגי השעון או נגד כיוון תנועתם)? אם לא – הסבר. (8 נקודות)

4.

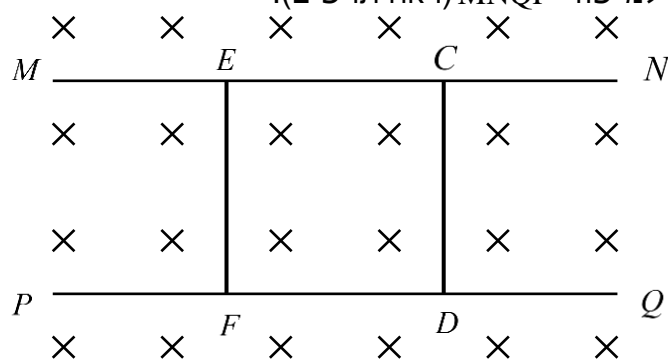
נתונים שני אזורים MNPQ ו-NRSP שבהם שוררים שדות מגנטיים אחידים, שגודל כל אחד מהם הוא $B = 5\text{T}$. כיווני השדות מנוגדים זה לזה וניצבים למישור MRSQ.
 ממדי האזורים נתונים בתרשים שלפניך.
 בנקודה A, הנמצאת במרכז הקטע QP, נכנס בכיוון ניצב לשדה חלקיק שגודל מהירותו v , כמתואר בתרשים. מסת החלקיק $m = 6.6 \times 10^{-27}\text{kg}$ ומטענו $q = +3.2 \times 10^{-19}\text{C}$. במהלך תנועתו עובר החלקיק מאזור MNPQ ונכנס לאזור NRSP בניצב לקטע NP.

- א. העתק את התרשים למחברתך, וציין בו את כיווני השדות המגנטיים בשני האזורים (סמן $\times$ עבור שדה הנכנס אל הדף, וסמן $\bullet$ עבור שדה היוצא מהדף). הסבר כיצד קבעת את הכיוונים. (6 נקודות)
- ב. הוסף לתרשים שהעתקת את מסלול החלקיק מרגע כניסתו לאזור MNPQ עד רגע צאתו מהאזור NRSP. (8 נקודות)
- ג. חשב את v . (12 $\frac{1}{3}$ נקודות)
- ד. חשב את פרק הזמן שעבר מרגע הכניסה של החלקיק לאזור MNPQ עד רגע צאתו מהאזור NRSP. (7 נקודות)

5.

לאורכן של שתי מסילות מוליכות ארוכות מאוד מקבילות, MN ו-PQ, נעים בלי חיכוך שני מוטות מוליכים, CD ו-EF, כך שהם ניצבים למסילות (ראה תרשים). כל המערכת מצויה בשדה מגנטי אחיד B, שכיוונו ניצב למישור MNQP (ראה תרשים).

נתון: $CD = EF = 20\text{ cm}$, $B = 0.5\text{ T}$, $R_{CD} = R_{EF} = 1\Omega$, התנגדות המסילה זניחה.

בכל אחד מהמקרים הבאים (סעיפים א - ג) מצא את עוצמת הזרם במוט EF, וציין את כיוונו:

- א. המוטות CD ו-EF נעים ימינה במהירות קבועה $v = 5\text{ m/s}$. נמק את תשובתך. (8 נקודות)
- ב. המוט CD נע ימינה במהירות קבועה $v = 5\text{ m/s}$, והמוט EF נע שמאלה במהירות קבועה $u = 3\text{ m/s}$. (15 נקודות)
- ג. בין הנקודות M ו-P מחובר נגד שהתנגדותו $R_0 = 2\Omega$, והמוטות CD ו-EF נעים ימינה במהירות קבועה $v = 5\text{ m/s}$. (10 $\frac{1}{3}$ נקודות)